

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“ПОЛЬСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ГЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ (2004-2005) В СТАРУНІ –
МІСЦІ ЗНАХІДОК ШЕРСТИСТИХ НОСОРОГІВ ТА ІНШИХ ВИМЕРЛИХ ХРЕБЕТНИХ”
(24-25 листопада 2005 р., м. Краків, Польща)

На початку ХХ ст. увесь світ облетіла сенсаційна звістка – у Старуні (Галичина) в озокеритовому болоті знайшли тушу мамонта. Пізніше були виявлені туші носорогів із добре збереженою їжею в шлунку, рештки рослинності, інші знахідки, що датуються десятками тисяч років. У 70-х роках на цій території зафіксували перші археологічні пам'ятки. Впродовж наступних 10 років тут здійснювалися стаціонарні археологічні розкопки та розвідкові обстеження. Цим питанням, а також результатам робіт останніх років, була присвячена Міжнародна наукова конференція у м. Кракові (Польща), організаторами якої були: Товариство дослідження змін середовища “Геосфера”, Гірничо-Металургійна Академія та Polska Akademia Umiejętności (PAU) (м. Краків). Дві попередні конференції з проблем вивчення Старуні відбулися у Львові у 1982 і 1992 роках.

У роботі краківської конференції взяли участь 17 науковців з України, 20 представників різних галузей польської науки, численні гості. З українського боку були представлені: Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Інститут геології і геохімії горючих копалин та Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Державний природознавчий музей НАН України (м. Львів), Державний інститут дослідження солей (м. Калуш) та Надвірнянська виробнича компанія нафти й газу (м. Надвірна).

Сесійні засідання відбувалися у Великій залі ПАУ по вул.Славковській 17. Ранкове засідання першого дня вступним словом відкрив Президент ПАУ професор Анджей Бялас. Президент Товариства “Геосфера” професор Мацей Котарба запрезентував колективну монографію “Polish and Ukrainian geological studies (2004-2005) at Starunia – the area of discoveries of woolly rhinoceroses” (“Польські й українські геологічні дослідження (2004-2005) в Старуні – місці знахідок волохатих носорогів”). Ректор Гірничо-Металургійної Академії професор Антоні Тайдусь привітав присутніх із відкриттям конференції.

Проректор Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу професор Федір Козак запропонував провести наступну ювілейну Старунську конференцію 2007 р. в м. Івано-Франківську. Це матиме певні переваги – можливість відвідати об'єкт та окреслити нові перспективні напрямки спільних досліджень. Пропозиція була схвально прийнята учасниками конференції.

У вітальному слові директор Інституту геології й геохімії горючих копалин НАН України професор Мирослав Павлюк високо оцінив результати проведених спільних українсько-польських досліджень, які відкрили нові напрямки міжнародної співпраці. Професор Ришард Тадеусевич відзначив, що ініціатива спільних українсько-польських досліджень в Старуні, яка має майже 100-літню історію, сприяє зміцненню співпраці між двома країнами.

Основну частину конференції розпочав М. Котарба доповіддю “Інтердисциплінарні польсько-українські дослідження (2004–2005) в Старуні на місці знахідок вимерлої фауни”. Метою цих досліджень було вивчення геологічної будови і четвертинних відкладів та виявлення можливостей відкриття нових знахідок палеофауни чи навіть людини.

Доповідь С. Александровича “Історія палеонтологічного об’єкту й озокеритової копальні в Старуні” стосувалася основних етапів зародження та розвитку солей та озокеритодобувних промислів, а також детальних описів виявлення носорогів та іншої палеофауни. Г. Кубяк та Д. Драгант у доповіді “Старунські колекції у природничих музеях Львова й Кракова та палеонтологічні дослідження” розповіли про наукові дослідження, які провели ці провідні профільні музеї.

Про археологічні пам’ятки та сприятливу екологічну нішу в околицях Старуні доповіли Л. Мацкевий і Г. Панахид. Наявність сировини для виготовлення знарядь праці, сприятливий клімат, водні ресурси, багата фауна й рослинність, запаси ропи – ось далеко не повний перелік факторів, які приваблювали давню людину до цієї місцевості. У результаті комплексних археологічних досліджень, проведених Прикарпатською археологічною Інститутом українознавства НАН України у 1976-1982, 1985 і 2005 рр. тут були відкриті 12 археологічних пам’яток, на яких виявлені 17 поселень давньої людини. Всього в Старуні та околицях зафіксовано майже 30 археологічних об’єктів, вік яких – від 40-20 тис. років до середньовіччя включно. Різними методами, в тому числі ^{14}C , отримано близько 50 абсолютних дат майже для всіх епох. Сприятливі екологічні умови обумовлювали заселення цієї території впродовж тривалого часу, тому існує значна ймовірність віднайдення в старунському болоті останків давніх людей, їх поселень, предметів озброєння та побуту.

Вивченням геологічної будови, тектоніки й нафтогазоносності району Старуні займалися Ю. Колтун, І. Дудок, М. Котарба, О. Адаменко, М. Павлюк, В. Бужевські, О. Стельмах. Доповідь С. Коріня “Міоценова воротищенська соленосна формація в районі Старуні” стосувалася стратиграфічної характеристики розрізу нижньої частини міоценових молас Бориславсько-Покутської зони. О. Стельмах у доповіді “Геоморфологічні і неотектонічні особливості геодинамічного полігону Старуня” охарактеризував екзогенні та ендегенні процеси, що відбуваються на цій території.

Доповідь “Голоценова тераса Великого Лукавця в Старуні: осади і дендрохронологія” підготували С. Александрович, В. Александрович та М. Кромпец.

В. Мосьціцькі у доповіді “Характеристика приповерхневих відкладів в районі Старуні на основі зондування за електричним опором” розповів про методику проведених досліджень, а також про місце цих робіт у системі комплексного дослідження Старуні, а Я. Мадей та С. Пожудек у доповіді “Елементи геологічної будови бувшої озокеритової копальні в Старуні у світлі гравіметричних досліджень” розповіли, як за допомогою гравіметричного методу визначили межі зон глибинних розломів.

Другий день конференції розпочався з доповіді М. Котарби, Д. Вецлава, Ю. Колтуна, М. Левана, Л. Мариновські, І. Дудка “Органо-геохімічні дослідження і генетична кореляція материнських порід і вуглеводнів з поверхневих витоків та глибоких покладів в районі Старуні”. Результатом цих досліджень стало твердження про те, що нафта, яка сьогодні виходить на денну поверхню, а також та, яка насичує тіло й кістки вимерлих носорогів і мамонта, утворилася з аргілітів менілітової світи олігоцену і надійшла з олігоценових та еоценових колекторів.

М. Дзеневіч, Г. Сехман, В. Мосьціцькі у доповіді “Попередні поверхневі геохімічні дослідження і неглибокі заміри температури вздовж вибраного профілю в Старуні” розповіли, що результати цих робіт можуть бути використані для пошуку зон, де існуючі умови сприяли збереженню цікавих палеонтологічних знахідок. Доповідь “Геохімічні дослідження, молекулярний та ізотопний склад та генетична ідентифікація газів приповерхневої зони в районі Старуні” представили М. Котарба, М. Дзеневіч, Г. Сехман. В результаті проведених досліджень доведено, що локально, в сучасних болотах (які збереглися від плейстоцену) утворюється значна кількість бактеріального метану. Тобто, ідентифікація таких довговічних

боліт може допомогти у знаходженні місць, що сприяли захороненню й збереженню плейстоценових хребетних.

В. Барабаш, М. Хмель, М. Дзеневич, Г. Сехман презентували отримані у 2004 р. результати досліджень у доповіді “Мікробіологічна характеристика і розподіл концентрацій газових вуглеводнів, вуглекислого газу й водню в приповерхневій зоні в районі Старуні”. Доповідь М. Дулінського, К. Ружанського, М. Котарби “Ізотопний і хімічний склад поверхневих і підземних вод з району Старуні” стосувалася досліджень температур, солоності, вмісту кисню, дейтерію, тритію у місцевих водах. Аналізи проб води свідчать, що в минулому на цій території існувало солоне болото або озеро, яке було привабливим місцем водопою великих тварин – шерстистих носорогів, мамонтів.

Т. Куц, К. Ружанські, Т. Госляр, Г. Кубяк, М. Котарба у доповіді “Датування методом ^{14}C останків волохатих носорогів і мамонта із Старуні” розповіли, що незважаючи на всі зусилля в напрямку датування старунської палеофауни, отримані результати знаходяться в діапазоні між 14 і 47 тис. “радіо вуглецевих” років. Цей діапазон характеризує як цілий ряд одержаних датвань, так і датування одержані різними методами для одного і того ж матеріалу. Порівняння датвань, виконаних в радіовуглецевих лабораторіях Кракова й Познані показує два правдоподібних значення віку для старунських знахідок: 42 тис. років (датування, виконані технікою AMS) і 26 тис. “радіовуглецевих” років.

На завершення сесійної частини колектив авторів О. Адаменко, Ю. Крижанівський, В. Векерик, О. Стельмах, Л. Міщенко, Н. Зоріна, Д. Зорін, М. Амброзьяк запропонували концепцію створення міжнародного “парку льодовикової епохи” на основі непрацюючої озокеритової копальні в Старуні. Ця доповідь була логічним завершенням дводенної роботи конференції та багаторічних комплексних досліджень в Старуні.

У заключній дискусії виступили професори М. Котарба, С. Александрович, Л. Мацкевий, О. Адаменко, М. Павлюк та інші. У процесі дискусії були поставлені проблемні запитання, які, на думку учасників конференції, потребують першочергового вивчення в процесі наступних експедицій до Старуні.

Більшість питань, обговорюваних представниками природничих наук на цій конференції, мали безпосереднє відношення до характеристики екологічного середовища, в якому впродовж багатьох тисячоліть існувала давня людина.

На завершення конференції учасники відвідали Природничий музей Інституту систематики й еволюції тварин ПАН, де серед інших експонатів особливу увагу привернув світового значення екземпляр волохатого носорога. Цікавими були також екскурсії містом, в соляну копальню Велічка в околицях Кракова, інші наукові та культурні заходи.